

styńskie, a także pomniejszoną kurpiowską gwiazdę kołędniczą.

Tak wystrojone choinki stały w sklepach cepeliowskich w Warszawie na Starym Mieście, w Gdańsku, w Brukseli. Podobno szopka krakowska i polskie drzewko w oknach sklepu brukselskiego ściągały tłumy. Na Wybrzeżu choinki postawione w szkołach — niezależnie od sklepu w Gdańsku — spowodowały olbrzymi popyt na tę nowość ze sztuki ludowej.

Liczne imprezy Cepelii w roku 1958 stały się możliwe do zorganizowania dzięki utworzeniu z zysków tej instytucji własnego Funduszu Popierania Sztuki Ludowej, Rzemiosła i Przemysłu Artystycznego.

Międzynarodowa wystawa „Jak się bawią dzieci na świecie”

Muzeum Etnograficzne w Neuchâtel (Szwajcaria) zorganizowało w 1959 r. międzynarodową wystawę gier i zabawek pod tytułem „Jak się bawią dzieci na świecie”. Jednocześnie ogłoszono konkurs fotograficzny na ten sam temat. W organizacji wystawy wzięła również udział młodzieżowa biblioteka Pestalozzi.

Wystawa, zakrojona na wielką skalę, miała zobrażować m. in. obchód święta Bożego Narodzenia u różnych narodów, świat teatru, gry w ujęciu histo-

rycznym, zabawkarstwo w przemyśle, książki i bibliografię. Od krajów cudzoziemskich żądano tradycyjnych zabawek ludowych.

CPLiA wysłała na wystawę szopkę krakowską wraz z kilkoma figurkami, jak lajkonik, dziad, baba i żydek, kolekcję zabawek straganowych z drzewa, ceramiki, ciasta, piórek, piernika, oraz makietę choinki do eksponowania różnych drobnych zabawek i ozdób; z zabawek drewnianych tradycyjne wózki, koniki, karuzelki żywieckie, koguty dziobiące się i kłapiące skrzydłami, ptaszki malowane (Stryżawa, Koszarawa, Lachowice); z ceramiki zwrócono szczególną uwagę na gwizdki: kukułki białostockie (Czarna Wieś Kościelna — Józef Piechowski), krakowskie gwizdki na wodę Romańczyka, jeźdźce (Stanisława Pastuszkiewicza z Hły i Kępy z Medyni, woj. rzeszowskie) itp.; oprócz gwizdków pokazano Twardowskiego na kogucie — Jadwigi Kosiarskiej z Hły i ptaszki Rzeckie.

Mikołajki i zdobione serca z piernika z Kańczugi w Rzeszowskiem, byśki kurpiowskie, kozy prostyńskie, białostockie ptaszki z cukru — żywymi barwami zdobiły dział zabawek straganowych. Na choince zaprezentowano pajeczki, światy itp. ozdoby choinkowe i zabawki. Ekspozycje polskie zyskały uznanie Komitetu w Muzeum Etnograficznym w Neuchâtel, będą one zgrupowane w specjalnie utworzonej sekcji polskiej, mają być również pokazane w innych działach.

Fot.: Zbigniew Kamukowski (ryc. 1) i Tadeusz Cichowicz.

K R O N I K A

20.II.1959 r. zmarł w Zakopanem wielki artysta i pedagog, dyrektor zakopiańskiego Liceum Technik Plastycznych — profesor Antoni Kenar. Szkoła zakopiańska od początku swego istnienia związana była z regionem góralskim, a historia szkoły jest w istocie historią poglądów na sztukę ludową i jej wartość inspiracyjną dla sztuki użytkowej. Ale najciekawsze rozwiązania, najbardziej twórcze propozycje zawdzięczała swym wielkim kierownikom: profesorowi Karolowi Stryjeńskiemu (w okresie jego dyrektorstwa w latach 1924—1926) oraz profesorowi Antoniemu Kenarowi, który prowadził szkołę od 1947 roku. W najbliższym czasie postaramy się zamieścić obszerny artykuł o pracy i osiągnięciach Kenara. Teraz tylko tyle: należał on do tych nielicznych, którzy nie tylko korzystali z dobrodziejstwa ludu, ale i sami wnosili swój wkład w rozwój ludowej sztuki.

graf, badacz kultur słowiańskich i woj. lubelskiego (obóz inwentaryzacyjny), krakowskiego i białostockiego (objazdy penetracyjne); ponadto prowadzone były przez poszczególnych pracowników Sekcji, z udziałem fotografa Jana Swiderskiego, badania indywidualne. Mgr Ewa Fryś prowadziła badania z zakresu ceramiki ludowej w Łążku Ordynackim, pow. Janów Lubelski, oraz w Tarnobrzegu. Mgr Maria Przeździecka przeprowadziła badania haftu ludowego na Kańczubach oraz dokumentację sztuki plastycznej związanej ze zwyczajami Bożego Narodzenia na terenie powiatów: wadowickiego i chrzanowskiego. Ponadto prowadzono dokumentację ważniejszych wystaw plastyki ludowej.

W roku 1958 badania sztuki ludowej prowadzone były zarówno przez ekipy Sekcji Badania Plastyki Ludowej PIS, jak i przez zespoły poszczególnych muzeów, przez katedry uniwersyteckie oraz na zlecenie Rad Narodowych.

Badania prowadzone przez PIS się pod kierownictwem doc. Mariany Sobieskiej międzyuczelnianym kształtu obrazu sztuki ludowej na obóz folklorystyczny dla muzykologów. Obóz miał charakter w zasadzie dydaktyczny, przeprowadzona Rein fusza, objęły w ub. r. tereny: jednak została dokumentacja tere-

2 kwietnia 1959 r. zmarł w Krakowie wielki uczony polski, etno-

nów powiatów: Płock, Gostynin i Sierpc. Nagrania tekstów muzycznych na taśmy magnetofonowe (994 melodie, 12 bajek) prowadzili studenci pod kierunkiem instruktorów — asystentów PIS.

*

Pracownicy i studenci Zakładu Etnografii Uniwersytetu Warszawskiego — jak co roku — prowadzili badania kompleksowe na Kurpiach, pod kierunkiem prof. dra W. Dynowskiego i doc. A. Kutrzeba-Pojnarowej.

*

Wydział Kultury WRN w Warszawie przeprowadził penetrację powiatów: Grójec, Grodzisk, Sochaczew.

*

Pracownicy Muzeum Górnośląskiego kontynuowali na terenie Górnego Śląska badania nad kulturą materialną i duchową ludności.

*

Pracownicy Łódzkiego Muzeum Etnograficznego prowadzili badania stacjonarne w powiecie Wieluń, pod kierownictwem prof. dr K. Zawistowicz-Adamskiej. Badania objęły całokształt zagadnień kultury materialnej i duchowej ludności; zostaną one w najbliższym czasie opublikowane w zbiorowym opracowaniu monograficznym (praca obecnie w realizacji wydawniczej).

*

Badania prowadzili również pracownicy Muzeum Dolnośląskiego we Wrocławiu. W r. 1958 — jako rezultat badań — zorganizowano wystawę malarstwa ludowego, przygotowaną przez mgr Ewę Jęczalik; w latach następnych przewidziane są dalsze badania terenowe oraz prace nad zgromadzonym materiałem zabytkowym. W miarę rozszerzania problematyki badań Muzeum zamierza urządzić w przyszłości wystawę malarstwa ludowego na płótnie, drzewie i blasze, a po dalszej penetracji terenu i opracowaniu naukowym materiału — zorganizować wystawę dolnośląskiej rzeźby ludowej oraz grafiki.

*

Dział Etnograficzny Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu prowadził badania penetracyjne w powiatach: Namysłów (mgr Halina Gorczyńska), Olesno (mgr Stanisław Bronicz) i Strzelce Opolskie (mgr Jan Herold). Badania te uzupełniają prowadzone w poprzednich latach penetracje powiatów: Kluczbork, Opole i Olesno. Poza tym Muzeum Regionalne w Raciborzu prowadziło

badania etnograficzne (mgr Zofia Lipiarz) w powiatach: Racibórz i Prudnik.

*

Wydział Kultury Prezydium WRN w Bydgoszczy zainicjował i subwencjonował badania rozpoznawcze stanu sztuki ludowej w powiatach: Żnin, Brodnica, Golub, Rypin i Wąbrzeźno. Badania przeprowadzili etnografowie: mgr mgr Halina Antonowicz (Golub), Jan Rompski (Wąbrzeźno), Halina Mikołowska (Żnin), Maria Polakiewicz (Rypin) i Maria Fryczowa (Brodnica). Wyniki omówiono na konferencji w Dziale Etnografii Muzeum Toruńskiego. Szereg cennych zabytków sztuki i kultury ludowej, wykrytych podczas penetracji, zakupiło Muzeum.

*

Wydział Kultury Prezydium WRN w Lublinie finansował dalsze badania penetracyjne sztuki ludowej w powiatach Kraśnik i Janów. Badania te prowadzone są z przerwami od 1953 r. i mają na celu ustalenie stanu obecnego sztuki ludowej, rejestrację czynnych ośrodków oraz twórców.

*

Podjęto również badania nad stanem sztuki ludowej mniejszości narodowych w powiatach: Tomaszów, Hrubieszów, Chełm Lubelski, Parczew, Włodawa, Biała Podlaska. Badania nie ujawniły ani czynnych twórców, ani ośrodków ukraińskiej sztuki ludowej. Znalaziono natomiast przedmioty pochodzące jeszcze z końca XIX czy też początku XX w., jak np. hafty cerkiewne, stroje, sprzęty.

*

Pracownicy Działu Etnografii Muzeum Lubelskiego prowadzili badania w związku z przygotowywaną wystawą „Obrzędy doroczne na Lubelszczyźnie”.

*

W Zakopanem z okazji pięćdziesięciolecia pracy artystycznej Karola Kłosowskiego, nestora plastyków zakopiańskich i byłego długoletniego profesora szkoły koronarskiej w Zakopanem, odbyła się w 1958 roku wystawa prac artysty. Wystawa niecodzienna — pokazująca nie tylko dorobek twórcy artysty, ale zarazem, na tym przykładzie, obrazującą jak dawniej, w pierwszych dziesiętkach naszego stulecia, pojmowano zadania sztuki zdobniczej. Działalność artystyczna pedagoga K. Kłosowskiego wiąże się z tym poglądem na sztukę ludową, że istnieje w niej zbiór motywów i ornamentów wymagających upo-

rządkowania i rozwiązywania. Artysta tworzył swe kompozycje inspirowane różnymi motywami, nie zawsze nawet jednorodnymi, nie zawsze podhalańskimi (np. secesyjne wycinanki). Jedno jest niewątpliwe — umiłowanie sztuki ludowej, doskonała znajomość zasad konstrukcji ornamentu (zwłaszcza w wycinankach i projektach, koronek), duża łatwość techniczna i wszechstronność zainteresowań. Kłosowski rzeźbił w drzewie, wycinał w papierze, malował (obrazy w klimacie Wyspiańskiego i Mehoffera), tworzył świetne portrety pastelowe i rysunki węglem. Można patrzeć krytycznie na zasadę myślenia artystycznego, która określa stosunek artysty do ludowego twórcy, nie sposób jednak przejść obojętnie obok jego dzieła, a zwłaszcza obok jego przedziwnej willi „Cicha” na ulicy Kościeliskiej. Domek ten jest cały — zewnątrz i wewnątrz — żywym muzeum artysty. Zjawiskiem, które jednym wzrusza, innych trochę śmieszy, ale które stało się już dziś zabytkiem historycznym i jedną z ciekawszych pamiątek artystycznych znajdujących się w Zakopanem.

*

W grudniu 1958 r. odbyła się w Warszawie wystawa konserwatorska województwa warszawskiego. Jedną z sal wystawy poświęcono dorobkowi prac naukowych badawczych prowadzonych nad zabytkami architektury drewnianej Mazowsza. Celem badań jest inwentaryzacja ginących budowli drewnianych, a w następstwie zaprojektowanie i zrealizowanie muzeum skansenowskiego.

*

W grudniu 1958 r. otwarta była w Kcyni wystawa sztuki pałuckiej, obejmująca wytwórczość współczesną.

*

W grudniu 1958 r. rozstrzygnięto w Nowym Targu konkurs współczesnej sztuki ludowej powiatu nowotarskiego. Najwartościowsze z nadesłanych prac zostały nagrodzone z funduszy Ministerstwa Kultury i Sztuki. Wiele prac zakupiło Muzeum Tatrzańskie i Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej w Warszawie.

*

W końcu stycznia 1959 r. otwarto w Bytomiu wystawę malarstwa ludowego. Wystawa obejmowała prace szeregu twórców współczesnych, wykonane na konkurs trwający od lipca do grudnia 1958 roku. Recenzję z wystawy

zamieścimy w następnym numerze Polskiej Sztuki Ludowej.

W lutym 1959 r. eksponowano w Warszawie wystawę jugosłowiańskiej sztuki użytkowej. Na wystawie znalazły się wyroby sztuki ludowej oraz prace inspirowane tradycją plastyki ludowej.

W pierwszym kwartale 1959 r. odbyły się w Paryżu dwie wystawy polskich „naiwnych”. Pierwsza z nich to wystawa Nikifora, która wzbudziła duże zainteresowanie i bardzo pochlebny ocenę krytyki. Obrazy Nikifora wystawiono w Galerii Dina Vierny. Wiele z nich zostało zakupionych, jak informuje prasa francuska. Nieco wcześniej wystawiła swe prace w Paryżu, w Galerie Benezit, 86-letnia malarka pochodząca z Polski, Hel Enri, której obrazy w roku ubiegłym oglądaliśmy w Warszawie. Z okazji wystawy ukazał się piękny zbiór reprodukcji malarstwa Hel Enri, zaopatrzoney tekstem Georges Hugnet.

W lutym 1959 r. odbył się w Zakopanem pokaz autentyków sztuki ludowej Podhala połączony z demonstracją pracy twórców ludowych. Organizatorem tej imprezy było Regionalne Biuro Sprzedaży CPLiA w Krakowie.

W lutym 1959 r. w Domu Twórczości Ludowej CPLiA w Warszawie odbył się pokaz i kiermasz sztuki ludowej regionu opoczyńskiego. Eksponowano tkaniny dekoracyjne i ubrania oraz wycinanki opoczyńskie. W czasie pokazu wystąpił opoczyński zespół pieśni i tańca. Jednocześnie pokazano współczesne ubiory kobiece z tradycyjnych materiałów ludowych, zaprojektowane przez artystki plastyki.

4 marca 1959 r. CPLiA zorganizowała w Gdańsku kiermasz nawiązujący do tradycji wileńskich „kaziuków”. Znalazły się tam przede wszystkim piękne tkaniny wileńskie, odtworzone przez repatriantki na podstawie przywiezionych przez nie autentyków.

W marcu 1959 r. odbyła się w Białymstoku wystawa plecionek podlaskich (zorganizowana przez CPLiA przy współudziale Ministerstwa Kultury i Sztuki). Najlepsze eksponaty wykonali: Włodzimierz

Demianiuk ze wsi Klejnik, pow. Hajnówka, Nadzieja Mackiewicz ze wsi Koszki, pow. Bielsk Podlaski oraz Agata Lipotowa z Koszek, która wykonała piękne maty słomiane.

W kwietniu 1959 r. odbył się w Opolu konkurs na kraszanki, gaiki-maiki i palemki opolskie, zorganizowany przez Muzeum w Opolu przy współudziale Wojewódzkiej Rady Narodowej. Wśród nadesłanych prac wyróżniły się kraszanki Róży Zimitek z Kędzierzyna.

W kwietniu 1959 r. odbyło się w Warszawie jury ogólnopolskiego konkursu na najpiękniejszą pisankę ludową, zorganizowanego przez ZG Związku Młodzieży Wiejskiej. W konkursie wzięło udział 231 uczestników, w różnym wieku, reprezentujących prawie wszystkie regiony Polski. Wśród nadesłanych eksponatów można było wyróżnić trzy zasadnicze grupy: pierwsza obejmowała pisanki bazujące na tradycyjnych technikach i motywach (wyróżniły się tu jajka z województwa rzeszowskiego, białostockiego i z terenów Ziemi Odzyskanych, wykonane przez repatriantów); drugą grupę stanowiły pisanki ozdobione wzorami nie nawiązującymi do tradycji, których twórcy umieli jednak znaleźć nowe interesujące sposoby ozdobienia jajka (np. białostockie pisanki oklejane miąższem trzciny i kolorową wełną). Wreszcie grupa trzecia, na szczęście niezbyt liczna, to również próby nowatorstwa, pozbawione jednak całkowicie wartości artystycznych, reprezentujące najgorsze drobnomieszczańskie gusty.

W kwietniu 1959 r. odbyła się w Warszawie w sklepie CPLiA na Placu Konstytucji wystawa dywanów, kilimów i haftów żywieckich. Wystawa obejmowała produkcję żywieckiej spółdzielni CPLiA, kierowaną przez art. plast. I. Podlasiecką. Eksponowane dywany stanowiły w znacznej części rekonstrukcję XVIII-wiecznych dywanów polskich.

Na początku maja 1959 r. otwarta została w Nowym Targu wystawa dzieł sztuki ludowej Podhala. Objęła ona znaczną część eksponatów wykonanych na grudniowy konkurs. Recenzję z wystawy zamieścimy w następnym numerze naszego pisma.

W maju 1959 r. odbyła się w Opocznie wystawa jubileuszowa z o-

kazji 10-lecia spółdzielni CPLiA „Opocznianka”. Na wystawie pokazano współczesne ludowe tkaniny, wycinanki i kierce opoczyńskie.

Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej w Warszawie ciągle jeszcze nie ma odpowiedniego gmachu i jego bogate zbiory mieszczą się nadal w ciasnym i nie nadającym się do celów muzealnych pałacyku na przedmieściu Młociny. Muzeum miało jednak znaleźć jedyne możliwe i pomyślne wyjście z tej trudnej sytuacji. Szybki wzrost zbiorów zmusił Muzeum do zrezygnowania ze stałej ekspozycji i zamienienia wszystkich pomieszczeń na magazyny eksponatów. Zostały one jednak tak pomyślane i urządzone, aby zbiory mogły być dostępne dla pracowników nauki, oświaty i kultury. Metodyczne i celowe rozmieszczenie poszczególnych eksponatów umożliwiło dostęp do każdego z nich, mimo wyjątkowo małej ilości miejsca i konieczności umieszczenia np. tkanin i strojów w kilku kondygnacjach, jednych nad drugimi. W obecnych warunkach działalność wystawowa Muzeum ogranicza się z konieczności do organizowania czasowych wystaw krajowych i zagranicznych oraz wystaw objazdowych na specjalnie do tego celu przystosowanej barce.

Nowoorganizowany magazyn muzeum czynny jest od maja 1959 r.

Muzeum w Łowiczu, po rozbudowaniu i zreorganizowaniu, zostało ponownie otwarte. Muzeum posiada bogaty i doskonały, nowocześnie eksponowany dział sztuki ludowej. Na uwagę zasługuje przede wszystkim duża kolekcja stroju księżackiego ukazująca jego przemiany na przestrzeni ostatnich siedemdziesięciu lat. Interesujące są także: dział rzeźby i malarstwa, rekonstrukcja izby łowickiej oraz umiejętnie wyeksponowana przy pomocy fotografii, planów i modeli architektura regionu.

Podczas pobytu w Polsce jesienią 1955 r. wybitny pisarz angielski Graham Green, zwiedzając wraz z J. Dobraczyńskim Dębno Podhalańskie, zapoznał się z rzeźbami Józefa Janasa. Rzeźby te tak podobały się pisarzowi, że kupił od twórcy Drogę Krzyżową, składającą się z 14 płaskorzeźb. Janas prosił jednak G. Greena, aby rzeźby te znalazły się w kościele katolickim. Pisarz uczynił zadość życzeniu rzeźbiarza: Droga Krzyżowa przekazana została jednemu z najstarszych

kościół w Anglii — kaplicy w Stonor Park. Przedtem wystawiono rzeźby w jednej z londyńskich galerii, gdzie spotkały się z życzliwym przyjęciem recenzentów oraz publiczności.

*

W Polsce przebywał na jesieni 1958 r. dyrektor Muzeum Etnograficznego w Bazylei — prof. dr Robert Wildhaber. Wybitny uczony szwajcarski zapoznał się z polskimi placówkami naukowymi oraz muzealnymi. Szczególną uwagę poświęcił uczony Muzeum Tatrzańskiemu, gdzie prowadził badania nad wspólnymi cechami łączącymi wysokogórskie pasterstwo szwajcarskie i podhalańskie. Prof. Wildhaber zakupił w Polsce dla Muzeum w Bazylei szereg okazów naszej sztuki ludowej. W rezultacie bezpośredniego kontaktu z polskimi muzeami, naukowcami i ośrodkami badawczymi zyskaliśmy przyjaciela naszej ludowej kultury. Zapoznanie się prof. Wildhabera z zabytkami i uzyskanie wielu z nich dla Muzeum pozwoliło włączyć je do wydawnictw Muzeum. Tak np. w przewodniku po Muzeum pt. „Volkstümliche Weinachsskrippen aus Europa” na ogólną liczbę 26 ilustracji jest 9 zdjęć przedmiotów pochodzących z Polski.

*

W lutym 1959 r. przebywał w Dании dr Tadeusz Delimat, zastępca dyrektora Muzeum Kultury i Sztuki w Warszawie. Celem wyjazdu było naukowe opracowanie zbiorów polskich znajdujących się w Lolland-Falsters Stiftsmuseum w Mirabo na wyspie Lolland.

*

Film o rzeźbach Leona Kudły zrealizowany przez T. Makarczyńskiego pt. „Kantyczka z drewna” został odznaczony I nagrodą za film folklorystyczny na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Turystyczno-Krajoznawczych i Folklorystycznych w Brukseli. Festiwal odbył się w październiku 1958 r.

*

W maju 1959 r. odbył się w Katowicach ogólnopolski Konkurs Filmów Amatorskich. Pierwszą nagrodę w kategorii filmów dokumentalnych otrzymał film o charakterze etnograficznym pt. „Odświeżone prowincjonalizmy”, zrealizowany przez Halinę i Jacka Olędzkiego, Jana Stęszewskiego, Piotra Szackiego i Michała Hajkowskiego. Nagrody specjalne jury przypadły w udziale również filmom etnograficznym. Pierwszą nagrodę otrzymał film o

kurpiowskich wotach woskowych pt. „Czekam na Tęże zmiłowanie” Jacka Olędzkiego i Jana Stęszewskiego, trzecią nagrodę film „Kubinowe fajki” Jana i Danuty Maćkowskich.

*

W pierwszym numerze miesięcznika „Rysunek i Praca Ręczna” z 1959 r. znajdujemy konkurs pt. „Zasady zdobnictwa”. Zadaniem, jakie konkurs stawia przed uczestnikami, jest wybranie spośród kilku motywów dekoracyjnych najlepiej nadających się do ozdobienia prostokątnej tacy. Wybór należy uzasadnić. Proponowane przez redakcję motywy stanowią wycinanki ludowe. Tęgo rodzaju inicjatywa podjęta przez pismo, które jako przeznaczone dla nauczycieli rysunku dociera do najdalszych zakątków kraju, wydaje się bardzo pożyteczna. Nie tylko popularyzuje wycinankę ludową, ale zwraca uwagę na jej najistotniejsze walory — doskonałe zakomponowanie powierzchni ornamentem.

*

W momencie, gdy czytelnik otrzyma obecny numer Polskiej Sztuki Ludowej, zauważy zapewne, że jako wydawca figuruje P.P. „Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe”. Nowe to wydawnictwo przejęło m.in. czasopisma Państwowego Instytutu Sztuki, wśród nich i Polską Sztukę Ludową. Redakcje czasopism pozostają w Państwowym Instytucie Sztuki.

Należy mieć nadzieję, że nowe Wydawnictwo pomoże Redakcji w przełamaniu dotychczasowych trudności związanych z drukiem numerów, przez co pismo znacznie ukazywać się regularnie, bez opóźnień.

Z nowym wydawcą redakcja nasza wiąże również nadzieje na podwyższenie poziomu edytorskiego, wprowadzenie częstsze niż dotąd ilustracji barwnej, usprawnienie kolportażu.

Równocześnie niemal z przejęciem czasopism przez W.A.F. zapadła ostateczna decyzja o przejściu Państwowego Instytutu Sztuki do Akademii Nauk. Nie trzeba chyba dowodzić, jak decyzja ta ważka jest dla właściwego ustawienia badań Instytutu, dla lepszej koordynacji prac z Instytutem Historii Kultury Materialnej i innymi instytutami i zespołami naukowymi Akademii.

*

Polskie Wydawnictwo Muzyczne wydało ostatnio pozycję, której nie możemy na tym miejscu pominąć. Jest to nowe zmienione wydanie śpiewnika pieśni ludowych prof. A-

dolfa Chybińskiego pt. „Od Tatr do Bałtyku”. I znów otrzymaliśmy wspaniałe album, w którym obok pieśni znalazły się liczne reprodukcje sztuki ludowej jedno- i wielobarwne. Niestety, album jest dosyć drogi (180 zł.) i wydany został w niewielkim nakładzie (10.000 egz.). Niemniej dla miłośników sztuki ludowej, dla Polaków za granicą, a wreszcie dla każdego, któremu miła jest mądra i piękna książka — dzieło PWM będzie ozdobą jego zbiorów. Wyboru z dzieła A. Chybińskiego dokonał T. Strumiłło, redaktor albumu i współautor (wraz z T. Skuliczem); opracowanie graficzne — W. Dulęby.

*

W ostatnim czasie ukazało się szereg opracowań dotyczących sztuki i kultury ludowej Śląska:

Katalog wystawy tradycyjnej i współczesnej twórczości ludowej województwa katowickiego. Grudzień 1957 — styczeń 1958. Tekst — mgr Barbara Bazielić, fotografie — Stefan Deptuszek. Katalog obejmuje krótki tekst wprowadzający, pełną inwentaryzację wystawionych eksponatów i 8 tablic ilustracyjnych.

Katalog pokonkursowej wystawy pisanek województwa katowickiego. Kwiecień — maj 1958. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu. Tekst wprowadzający i opisy eksponatów — mgr Barbara Bazielić, fotografie — Stefan Deptuszek.

Barbara Bazielić „Z badań terenowych nad cieszyńskim haftem ludowym”, Katowice 1958. Praca zawiera 18 stron tekstu, 5 ilustracji i 1 mapę, stanowi pierwszą pozycję bibliograficzną serii etnograficznej Biblioteczki Wiedzy o Śląsku.

Biuletyn Śląskiego Instytutu Naukowego w serii „Życie naukowe i kulturalne” (Katowice 1958) publikuje następujące opracowania z zakresu kultury i sztuki ludowej oraz dziedzin pokrewnych: Mieczysław Gładysz — Prace nad inwentaryzacją budownictwa ludowego na Górnym Śląsku 1945—1957 (Biuletyn nr 1, 16 str., 8 ilustr. w tekście); Ludwik Dubiel — Badania etnograficzne na Górnym Śląsku 1945—1957 (Biuletyn nr 2 i 3); Jerzy Szydlowski — Archeologiczne prace terenowe Muzeum Górnośląskiego w latach 1945—1957 (Biuletyn nr 4, 24 str., 14 ilustr.).

„Zaranie Śląskie” poświęca w całości numer 1/2 z 1959 r. zagadnieniom kultury ludowej Śląska: Maria Luboczowa — Z prac PTL na Śląsku; Ludwik Brożek — Tradycje ludoznawcze na Śląsku Cieszyńskim; Barbara Bazielić — Współczesna twórczość ludowa w Cieszyńsku; Maria Suboczowa — Źródła i stan badań etnograficznych

na Śląsku do 1952 roku; Ludwik Dubiel — Tradycyjna zagroda chłopska w powiecie gliwickim; Józef Ligęza — Kultura grupy górniczej — próba charakterystyki; Maria Żywirska — Problem badania kultury grup zawodowych (w świetle materiałów zbieranych dla grupy górniczej); Maria Żywirska — W sprawie utworzenia placówki naukowej dla badań kultury grup zawodowych; Maria Suboczowa — Prace nad śląskim skansenem.

*

„Literatura Ludowa” — kwartalnik wydawany przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze — rocznik 1958. Nr 1 — Spis treści: Od redakcji. Rozprawy i prace naukowe: Józef Majchrzak — Z dziejów folkloru dolno-śląskiego; Stanisław Bąk — Dolny Śląsk pod względem językowym; Jaromir Jech — Józef Stefan Kubin jako zbieracz śląskiej prozy ludowej; Stanisław Świrko — Ballady Cieczota, ich związki z folklorem i z ludowością Mickiewicza. Teksty ludowe: Józef Majchrzak — Pieśni, baśnie i gawędy z Dolnego Śląska. Recenzje: Stanisław Świrko — Pieśni Podhala; Władysław Staszewski — Polish Folklor. Korespondencja: Piotr Banachowski — W kwestii regionu świętokrzyskiego słów kilka. Kronika: Józef Majchrzak — Folklor na antenie wrocławskiej PR. Komunikaty. Nr 2—3 6—7 — Spis treści: Rozprawy i prace naukowe: Gustaw Morcinek — Śląsk i jego ludzie; Stanisław Bąk — O kilku wątkach w baśniach i legendach na Górnym Śląsku; Józef Ligęza — Stanisław Wallis — folklorysta Górnego Śląska; Izabela Lewańska — O strasz-

liwym smoku w Smokorzewie pod Namysłowem; Julian Krzyżanowski — Do przysłów cieszyńskich; Paweł Nedo — Obecny stan badań etnograficznych na Łużycach. Teksty ludowe: Stanisław Wallis — Pieśni górnośląskie; Józef Ligęza — Fragmenty epickiej poezji górniczej; Janina Wojtowicz — Wybór pieśni ludowych z Żędowic, pow. Strzelce Opolskie; Feliks Pluta — Oracje, pieśni i opowiadania opolskie; praca zbiorowa — Opowieści ludowe z Krzyżanowic. Recenzje: Julian Krzyżanowski — Gustaw Morcinek: Jak górnik Bulandra diabła oszukał, Baśnie śląskie; Ryszard Górski — Lucjan Malinowski: Powieści ludu na Śląsku; Dobrosława Świrko — Jakub Kania — ludowy poeta Opolszczyzny; Stanisław Świrko — Julian Krzyżanowski: Mądrzej głowie dość dwie słowie; Józef Ondrusz — Zagadnienia folklorystyczne w numerach 1 i 2 „Czeskiego Ludu” z roku 1958. Korespondencja i sprawozdania: Julian Nowak-Dłużewski — Jeszcze w sprawie regionu kieleckiego; Władysław Most — Pochwała folkloru i etnografii. Bibliografia: Jan Sadownik — Materiały do bibliografii polskich publikacji z zakresu folkloru śląskiego za lata 1945—1958. Komunikaty — Rozstrzygnięcie konkursu folklorystycznego. Książki nadesłane.

„Literatura Ludowa” nr 1—2, rok 1959. Spis treści: Część regionalna. Rozprawy i prace naukowe: Andrzej Bukowski — Folklorysty kaszubszy XVIII, XIX i XX w.; Czesław Wycech — Regionaliści chojniccy; Ewa Kamińska-Rzetelska — Kaszubi w oczach XIX-wiecznych przybyszów; Jadwiga

Zieniukowa — Sprawy języka i literatury kaszubskiej w niektórych czasopismach regionalnych; Julian Krzyżanowski — Kaszubskie przysłowie o niebie i piekle; Leon Roppel — Trzej regionaliści kaszubsko-kociewscy; Stanisław Świrko — Ks. Bernard Sychta — pelpliński pisarz i uczonec; Maria Woźniak — Wesele w Jamnie; Bernard Sychta — Miasta, miasteczka i wsie w kaszubskiej literaturze ludowej, wierzeniach i obrzędach. Teksty ludowe: II Pracownia Dialektologiczna Zakł. Jęz. PAN — Opowiadania kaszubskie; Zofia Przyłuska-Jaworska, Ludwik Bielawski — Pieśni i opowiadania z powiatu bytowskiego, Jan Patock — Gódki kaszëbskie; Jan Patock — Tobaka, Paweł Miotk — Objasnienie telefonu, Paweł Miotk — O radeliõnie. Recenzje: Doś — Franciszek Sędzicki: Baśnie kaszubskie; Stanisław Świrko — W. Kirstein, L. Roppel: Pieśni z Kaszub; Doś — Biuletyn WDTL w Gdańsku. Korespondencja i sprawozdania: Leon Roppel — Chodzenie „po szczodrakach” na Kaszubach; Herbert Wilczewski — Odsłonięcie pomnika H. Derdowskiego w Wielu; Czesław Wycech — „Nie ma Kaszub bez Polonii, a bez Kaszub Polści”. Bibliografia: Teresa Brzozowska — Materiały do bibliografii polskich publikacji z zakresu folkloru kaszubskiego za lata 1945—1958. Część ogólna: Jerzy Śliziński — Warneńczyk w legendach bułgarskich; Stanisław Świrko — Z dziejów przysłowioznawstwa polskiego; Michał Basa — Opowiadanie partyzanta; Herbert Wilczewski — Lietuviu tautosaka užrašyta 1944—1956; Mieczysław Gładysz — Kazimierz Moszyński.